
MONOGRAFIE PRAWNICZE

ODPOWIEDZIALNOŚĆ
CYWILNOPRAWNA
W SPÓŁKACH
KAPITAŁOWYCH

TOMASZ SIEMIĄTKOWSKI

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

TOMASZ SIEMIĄTKOWSKI • ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNOPRAWNA
W SPÓLKACH KAPITAŁOWYCH

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Ewa Rott-Pietrzyk

KLAUZULA GENERALNA ROZSĄDKU W PRAWIE PRYWATNYM

Marek Safjan

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ODSZKODOWAWCZA

Paweł Księżak

ŚWIADCZENIE NIEGODZIWE

Arkadiusz Krzysztof Bieliński

**CHARAKTER PODPISU W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM
MATERIALNYM I PROCESOWYM**

Katarzyna Górską

**ZACHOWANIE ZWYKŁEJ FORMY PISEMNEJ CZYNNOŚCI
PRAWNYCH**

Piotr Podleś

**PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO
W PRAWO WŁASNOŚCI**

Bogusław Kosmus

SPROSTOWANIE I ODPOWIEDŹ PRASOWA

Maciej Gutowski

NIEWAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNEJ

Katarzyna Anna Dadańska

DZIAŁANIE OSOBY PRAWNEJ

Wielomodułowy System Informacji Prawnej **Legalis**
centric

www.sklep.beck.pl

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNOPRAWNA W SPÓŁKACH KAPITAŁOWYCH

TOMASZ SIEMIĄTKOWSKI

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2007

Redakcja:
Monika Pawłowska

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2007**

Wydawnictwo C. H. Beck, Sp. z o.o.
ul. Gen. Zajączka 9, 01-518 Warszawa

Skład i łamanie: Kolonel
Druk i oprawa: P.W.P. INTERDRUK Warszawa

ISBN 978-83-7483-793-4

Spis treści

Wstęp	XI
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XIX
Część I. Zagadnienia ogólne odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych	1
§ 1. Ogólna charakterystyka odpowiedzialności cywilnoprawnej .	1
I. Uwagi ogólne	1
1. Odpowiedzialność a odpowiedzialność prawna	1
2. Pojęcie i znaczenie odpowiedzialności prawnej	13
3. Odpowiedzialność cywilnoprawna a inne odpowiedzialności prawne	19
II. Istota odpowiedzialności cywilnoprawnej	23
1. Odpowiedzialność w prawie cywilnym a odpowiedzialność cywilnoprawna	23
2. Pojęcie odpowiedzialności cywilnoprawnej	27
3. Charakterystyczne cechy odpowiedzialności cywilnoprawnej	32
III. Funkcje odpowiedzialności cywilnoprawnej	35
1. Uwagi ogólne	35
2. Funkcja kompensacyjna (naprawcza)	38
3. Funkcja prewencyjno-wychowawcza	39
4. Funkcja represyjna	40
IV. Odpowiedzialność cywilnoprawna a zasady prawa cywilnego	42
§ 2. Postacie odpowiedzialności cywilnoprawnej	45
I. Uwaga wstępna	45
II. Klasyfikacja odpowiedzialności cywilnoprawnej z punktu widzenia sposobu ponoszenia odpowiedzialności	47
1. Uwagi ogólne	47
2. Odpowiedzialność odszkodowawcza	49
3. Odpowiedzialność <i>quasi</i> -odszkodowawcza	52
4. Odpowiedzialność typu wyrównawczego	58
5. Odpowiedzialność gwarancyjno-represyjna	67
6. Odpowiedzialność o charakterze prawo kształującym	72

III. Klasyfikacja odpowiedzialności cywilnoprawnej z punktu widzenia relacji między podmiotem „dotkniętym naruszeniem” a podmiotem ponoszącym odpowiedzialność	74
1. Uwagi wstępne	74
2. Odpowiedzialność deliktowa (<i>sensu stricto</i>)	83
3. Odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych zindywidualizowana przez przedmiot (odpowiedzialność przedmiotowa)	84
4. Odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych zindywidualizowana podmiotowo (odpowiedzialność podmiotowa)	86
5. Odpowiedzialność z tytułu naruszenia cudzych praw podmiotowych bezpośrednich przez podmioty obowiązane ustawą do powstrzymywania się od określonych zachowań, obejmująca w szczególności odpowiedzialność za naruszenie cudzej własności intelektualnej	88
6. Odpowiedzialność z tytułu naruszenia obowiązków ze stosunku prawnego łączącego strony, w przypadku gdy charakter i treść obowiązków jednej strony stosunku prawnego nie musi pokrywać się z uprawnieniami drugiej strony, stosunku prawnego (odpowiedzialność typu „powierniczego”)	90
7. Odpowiedzialność z tytułu naruszenia obowiązków ze stosunku prawnego łączącego strony, w przypadku gdy charakter i treść obowiązków jednej strony stosunku prawnego pokrywa się ze zindywidualizowanym interesem drugiej strony stosunku prawnego (odpowiedzialność kontraktowa i przypadki podobne)	91
IV. Odpowiedzialność cywilnoprawna a przesłanki i zasady odpowiedzialności	95
1. Uwagi ogólne	95
2. Problematyka odpowiedzialności cywilnoprawnej wynikającej z zaistnienia następstw zdarzenia, z którym ustawa łączy odpowiedzialność	96
3. Problematyka winy w odpowiedzialności cywilnoprawnej	97
4. Ekskulpacja i egzoneracja jako okoliczności wyłączające odpowiedzialność („antycywniki” przesłanek i zasad odpowiedzialności)	100
V. Zagadnienie odpowiedzialności wielopostaciowej i zbiegów odpowiedzialności	104

Część II. Zagadnienia szczególne odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych	111
§ 1. Uwagi wprowadzające	111
I. Szczególny charakter regulacji Kodeksu spółek handlowych oraz ustaw szczególnych	111
II. Postacie odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych	123
§ 2. Odpowiedzialność wspólników (akcjonariuszy) wobec spółki	131
I. Uwagi ogólne	131
II. Odpowiedzialność z tytułu niewniesienia bądź nienależytego wniesienia wkładów	132
1. Problematyka należytego spełnienia obowiązku świadczenia wkładów	132
2. Następstwa niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania do świadczenia wkładów	135
3. Wadliwość a przeszacowanie wkładów niepieniężnych	140
4. Odpowiedzialność wspólnika (akcjonariusza) spółki kapitałowej z tytułu wad wkładu niepieniężnego (odpowiedzialność na gruncie art. 14 § 2 KSH)	143
5. Odpowiedzialność wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z tytułu znacznego zawyżenia wartości wkładów niepieniężnych (odpowiedzialność na gruncie art. 175 KSH)	147
III. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania obejmującego świadczenie inne niż wniesienie wkładu	156
IV. Odpowiedzialność za bezprawne pobrania z majątku spółki	160
1. Charakterystyka odpowiedzialności cywilnoprawnej wspólników (akcjonariuszy) za bezprawne pobrania. Zasada nienaruszalności kapitału zakładowego a zasada ochrony majątku spółki	160
2. Odpowiedzialność cywilnoprawna wspólnika (akcjonariusza) za bezprawne pobrania (odpowiedzialność na gruncie art. 198 i 350 KSH)	169
3. Odpowiedzialność posiłkowa (subsydiarna) wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z tytułu niedoboru w kapitale zakładowym spowodowanego bezprawną wypłatą	173
§ 3. Odpowiedzialność wobec spółki oraz wspólników (akcjonariuszy) z tytułu nienależytego sprawowania mandatu członka organu	175
I. Uwaga wprowadzająca	175

II. Odpowiedzialność z tytułu niedopełnienia obowiązków wynikających z pełnienia funkcji członka organu	176
1. Odpowiedzialność na gruncie art. 293 i 483 KSH	176
2. Odpowiedzialność na gruncie art. 512, 526, 548 i 568 KSH	188
III. Szczególne przypadki odpowiedzialności członka organu	190
1. Odpowiedzialność na gruncie art. 366 § 3 KSH	190
2. Odpowiedzialność członków zarządu wobec spółki na gruncie art. 198 § 1 zd. 2 i art. 350 § 1 zd. 3 KSH ...	192
3. Odpowiedzialność członków zarządu spółki akcyjnej wobec spółki na gruncie art. 481 i art. 484 KSH	194
§ 4. Odpowiedzialność członka zarządu wobec wierzycieli spółki z tytułu naruszenia obowiązków ustawowych	194
I. Uwagi ogólne	194
II. Odpowiedzialność na gruncie art. 291 i 479 KSH	198
1. Ujawnianie danych w związku z tworzeniem spółki kapitałowej lub podwyższeniem jej kapitału zakładowego (art. 167 § 1 pkt 2 lub art. 262 § 2 pkt 3 i art. 320 § 1 pkt 3 i 4 lub w art. 441 § 2 pkt 5 KSH)	198
2. Przesłanki i zasady odpowiedzialności na gruncie art. 291 i 479 KSH	200
3. Charakter i treść odpowiedzialności na gruncie art. 291 i 479 KSH	205
III. Odpowiedzialność na gruncie art. 299 KSH	207
1. Uwagi wstępne	207
2. Obowiązek złożenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 20 i 21 PrUpadNaprz)	215
3. Przesłanki i zasady odpowiedzialności na gruncie art. 299 KSH	216
§ 5. Odpowiedzialność podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych bądź innych sprawozdań sporządzanych przez organy spółki kapitałowej (biegłego rewidenta i biegłego) wobec spółki oraz współników za szkody wyrządzone przy badaniu	223
I. Odpowiedzialność biegłego rewidenta na gruncie art. 482 KSH	223
1. Uwagi ogólne	223
2. Zasady badania sprawozdań finansowych	228
3. Odpowiedzialność odszkodowawcza biegłego rewidenta	230
II. Odpowiedzialność biegłego (biegłego rewidenta) na gruncie art. 513, 549 i art. 568 § 2 KSH	236
1. Uwagi ogólne	236

2. Sprawozdawczość w toku łączenia, podziału i przekształcania spółek i jej badanie	237
3. Odpowiedzialność odszkodowawcza biegłego (biegłego rewidenta)	237
§ 6. Odpowiedzialność promotorów spółki i innych podmiotów za szkody wyrządzone: czynnościami tworzenia spółki bądź podwyższenia jej kapitału zakładowego oraz działaniami innych osób działających na rzecz spółki – wobec spółki oraz osób trzecich	242
I. Uwaga wstępna	242
II. Odpowiedzialność na gruncie art. 292 i 480 KSH	243
III. Odpowiedzialność na gruncie art. 481 KSH	249
IV. Odpowiedzialność na gruncie art. 484 KSH	253
§ 7. Podstawy dochodzenia roszczeń	256
I. Dopuszczalność i przesłanki dochodzenia odpowiedzialności	256
1. Zaskarżalność roszczeń wynikających z podstaw odpowiedzialności	256
2. Terminy przedawnienia i terminy zawite	258
3. Rozkład ciężaru dowodu	262
II. <i>Actio pro socio</i>	264
III. Właściwość sądu	267
Podsumowanie	271
Indeks rzeczowy	277

Wstęp

Przedmiot niniejszej rozprawy stanowi problematyka odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych. Pomimo swego fundamentalnego charakteru nie była ona jak dotąd szczególnie eksploatowana w doktrynie prawa spółek kapitałowych. Jakkolwiek w literaturze poczyniono w tym obszarze wiele cennych uwag, które tworzą bogaty już dorobek (wzbogacony istotnie judykaturą), to nie miały one charakteru kompleksowego (w znaczeniu pełnego odniesienia do, systemowo pojmowanego, całokształtu unormowań). Spostrzeżenie to skłoniło do podjęcia próby opracowania monograficznego obejmującego pogłębioną analizę teoretyczną, jak i kontekst praktyczny, szczególnie istotny dla obrotu gospodarczego, jak chodzi o funkcjonowanie spółek kapitałowych.

Niniejsza monografia nie wyczerpuje tytułowej problematyki. Taki stan rzeczy wynika z obszerności i wielopłaszczyznowości tej problematyki, jak również z założonego celu, który stanowiło przeprowadzenie badań dotyczących zróżnicowania postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej („jako takiej”) oraz zakresu i sposobu ich transpozycji na grunt prawa spółek kapitałowych.

Przedmiot opracowania obejmuje dwie zasadnicze (momentami niezależne) płaszczyzny rozważań: odpowiedzialność cywilnoprawną „jako taką” (z unormowaniami zawartymi w Kodeksie cywilnym) oraz odpowiedzialność cywilnoprawną zachodzącą na gruncie prawa spółek kapitałowych (ze szczególnymi unormowaniami Kodeksu spółek handlowych „uzupełnianymi” regulami ogólnymi Kodeksu cywilnego). Zrodziło to dylemat metodologiczny dotyczący sposobu ujęcia problematyki. Sytuację komplikowała nadto specyfika odpowiedzialności w spółkach kapitałowych, która kształtowana jest nie tylko przez unormowania wyraźnie zakwalifikowane do odpowiedzialności cywilnoprawnej (poprzez wyodrębnienie przepisów tytułowanych zbiorczo w ustawie jako „odpowiedzialność cywilnoprawna”), ale również przez szereg innych, w przypadku których brak systemowego wyodrębnienia (wynikający często z konieczności uniknięcia uszczerbku w należytej redakcji tekstu prawnego) nie wpływa na ich kwalifikację jako regulacji odpowiedzialności cywilnoprawnej.

Zarówno względ teoretyczny, jak i praktyczny wskazywały na konieczność „odwzorowania” tej pierwotnej struktury w konstrukcji opracowania poprzez uczynienie każdej z wskazanych płaszczyzn przedmiotem analizy odrębnej jego części: w Części I – istoty i natury odpowiedzialności cywilnoprawnej (w konwencji zagadnień ogólnych odpowiedzialności cywilnoprawnej w spół-

kach kapitałowych) zaś w Części II – poszczególnych przypadków odpowiedzialności cywilnoprawnej unormowanych w Kodeksie spółek handlowych (w konwencji zagadnień szczególnych odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych).

Taką konstrukcję determinowały także cele tej książki. Pierwszy wynikał ze spostrzeżenia, iż odpowiedzialność odszkodowawcza, jakkolwiek najistotniejsza, stanowi tylko jedną z postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej, jak chodzi o sposób jej ponoszenia. Natomiast odpowiedzialność deliktowa i kontraktowa (jako tradycyjne rodzaje czy reżimy odpowiedzialności odszkodowawczej) to tylko dwie spośród postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej przy zastosowaniu – jako *criterium divisionis* – relacji pomiędzy podmiotem „dotkniętym naruszeniem” a ponoszącym odpowiedzialność. Zasadniczym celem Części I stała się zatem próba przeprowadzenia klasyfikacji odpowiedzialności cywilnoprawnej (jako takiej) według wyżej wskazanych kryteriów pozwalających na wyróżnienie jej poszczególnych postaci (Część I § 2). Wywołało to konieczność uprzedniej (Część I § 1) analizy terminologicznej w obszarze „odpowiedzialności”, „odpowiedzialności prawnej” i „odpowiedzialności cywilnoprawnej” (z dokonaniem rozróżnienia pomiędzy tą ostatnią a odpowiedzialnością za dług czy odpowiedzialnością dłużnika). Zagadnienia te jak i inne poruszone w Części I opracowane zostały tylko w takim stopniu, w jakim było to istotne dla głównego – klasyfikacyjnego – nurtu rozważań. W pozostałym zakresie posłużono się odesłaniami do doktryny i judykatury.

Cel Części II opracowania wiąże się z wyróżnieniem (łącznie w obydwu klasyfikacjach) jedenastu postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej. Rozróżnienie to zrodziło istotny problem badawczy – kwestię ustalenia, które z tych postaci, w jakim zakresie i w jaki sposób (wprost czy też z modyfikacjami) podlegają adaptacji (transpozycji) na grunt regulacji odpowiedzialnościowych w Kodeksie spółek handlowych. Próba dokonania tego ustalenia, wymagająca przeglądu stosownych regulacji, doprowadziła do sklasyfikowania postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej w prawie spółek kapitałowych. Pomimo szeregu odmienności w stosunku do prawa spółek miarodajne było w tym zakresie, stanowiące płaszczyznę ogólną rozważań, „klasyczne” prawo cywilne stąd ujęcie klasyfikacyjne Części II nawiązuje do klasyfikacji opartej na kryterium relacji pomiędzy „dotkniętym naruszeniem” a odpowiedzialnym. Wynika to również z przyjętego w strukturze opracowania porządku rozważań: przeprowadzenie klasyfikacji odpowiedzialności cywilnoprawnej „jako takiej”, a następnie ich „przeszczepienie” na grunt prawa spółek kapitałowych w celu dokonania odpowiedniej kwalifikacji poszczególnych przypadków normatywnych.

Badanie procesów adaptacji postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej na grunt Kodeksu spółek handlowych zrealizowane zostało na gruncie prawa polskiego. Decyzja o rezygnacji z analizy prawnoporównawczej wynikała z zastosowanego sposobu ujęcia tytułowej problematyki i będącego jego konsekwencją faktu, że analiza taka nie miałaby wpływu na zgłaszane w opracowaniu

poglądy. Stanowiące bowiem jego cel wyróżnienie postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej („jako takiej”), a następnie ich poszukiwanie w obszarze prawa spółek kapitałowych determinowało przedmiot rozważań, dla których naturalnym oparciem, z uwagi na całość rozwiązań systemowych w obrębie prawa cywilnego skupiającego szereg wzajemnych zależności i konstrukcji autonomicznych, był dorobek polskiej cywilistyki (prawodawstwo, piśmiennictwo, jak i judykatura). W pracy nie zajmowano się natomiast tym zagadnieniem, dla którego zabiegi komparatystyczne byłyby przydatne, tj. oceną przedmiotu unormowań odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych z punktu widzenia poszukiwania optymalnego zakresu (sposobu) normowania zachowań skutkujących taką odpowiedzialnością. Argumentem wykluczającym z obszaru rozważań analizę prawnoporównawczą był ponadto ich porządek przyjęty w strukturze opracowania, opierający się na wynikach uprzedniej analizy terminologicznej właściwej jedynie rodzimym realiom językowym i prawnym. Badania porównawcze musiałyby zatem, aby uniknąć zarzutu ich powierzchowności i przypadkowości wskutek braku analogicznego „tła”, zostać poprzedzone podobną analizą terminologiczną w odniesieniu do systemów obcych co wydawało się zabiegiem nieefektywnym zważywszy na przyjęte cele opracowania.

Skoncentrowanie badań w obszarze unormowań dotyczących odpowiedzialności cywilnoprawnej w spółkach kapitałowych zawartych w Kodeksie spółek handlowych usunęło poza ramy opracowania te przypadki odpowiedzialności, których nie dotyczy problem adaptacji (transpozycji) rozwiązań ogólnych na grunt regulacji szczególnej. Chodzi o te przypadki, które podlegają ogólnym regułom odpowiedzialności zawartym w Kodeksie cywilnym wskutek tego, że ustawa ustrojowa dla spółek nie podejmuje danej kwestii (np. odpowiedzialność spółki wobec wspólników bądź akcjonariuszy czy odpowiedzialność spółki wobec członków organów) bądź podejmując ją nie obejmuje unormowania odpowiedzialnościowego (np. odpowiedzialność wspólnika bądź akcjonariusza wobec spółki z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania obejmującego świadczenie inne niż wniesienie wkładu). Z tego względu wspomniana wyżej klasyfikacja postaci odpowiedzialności cywilnoprawnej w prawie spółek kapitałowych daje obraz jedynie „częstkowy”. Nie jest to jednak żadna ułomność, lecz wyraz specyfiki prawa spółek kapitałowych, które w obszarze odpowiedzialności cywilnoprawnej częściowo jedynie opiera się na regulacjach „własnych”, w pozostałej części poddając się właściwie *in extenso* unormowaniom Kodeksu cywilnego.

Warszawa, kwiecień 2007 r.

Tomasz Siemiątkowski

Wykaz skrótów

1. Akty normatywne

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks Karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KM	ustawa z 18.9.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. Nr 138, poz. 1545 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59 ze zm.)
KRSU	ustawa z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)
KZ	<i>rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.)</i>
OrdPU	ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.)
PrUpadNapr	ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.)
ustawa o b.r.s.	ustawa z 13.10.1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 31, poz. 359 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

Dz.U.	Dziennik Ustaw
GA	Głos Adwokacki
Gl.	Głosa

Wykaz skrótów

KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PP	Przegląd Podatkowy
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Gosp.	Prawo Gospodarcze
Pr.Sp.	Prawo Spółek
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
Rej.	Rejent
SIS	Studia Iuridica Silesiana
SP	Studia Prawnicze
SPE	Studia Prawno-Ekonomiczne
Wok.	Wokanda
ZNIBPS	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

3. Inne skróty

art.	artykuł
cz.	część
IAPC	Międzynarodowa Federacja Księgowych
IFAC	Międzynarodowy Komitet Rewizji Finansowej
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
m.in.	między innymi
nast.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
np.	na przykład
Nr	numer
<i>op.cit.</i>	<i>opus citatum</i>
oprac.	opracowanie
orz.	orzeczenie
pkt	punkt
por.	porównaj
post.	postanowienie

Wykaz skrótów

poz.	pozycja
Pr.Sp.	Prawo Spółek
pr. zbior.	praca zbiorowa
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów
sygn.	sygnatura
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany (-a, -e)
uchw.	uchwała
ust.	ustęp
w zw.	w związku
w.	wiek
wg	według
ww.	wyżej wymienione
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianą (-ami)
zob.	zobacz
§	paragraf

Wykaz literatury

- Agopszowicz A.*, Obowiązek zapobieżenia szkodzie. Postawa i zakres, Zakład Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk 1978
- Allerhand M.*, Kodeks handlowy. Komentarz, Lwów 1935
- Allerhand M.*, Kodeks handlowy. Komentarz, Bielsko-Biała 1999
- Banaszczyk Z.*, w: K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, Warszawa 2004
- Barta J.* i *Markiewicz R.*, w: *Barta J.*, *Czajkowska-Dąbrowska M.*, *Ćwiąkalski Z.*, *Markiewicz R.*, *Traple E.*, Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, Kraków 2005
- Benis A.*, Studia akcyjne. V. Bilans, PPH 1932
- Bieniak M.*, Glosa do orzeczenia SN w sprawie III CZP 61/03 (OSNC 2004, Nr 5, poz. 69), MoP 2005, Nr 20
- Bieniak J.*, w: *Bieniak J.*, *Bieniak M.*, Spółka akcyjna. Komentarz, Warszawa 2005
- Bieniek G.*, w: *Bieniek G.*, *Ciepla H.*, *Dmowski S.*, *Gudowski J.*, *Kotakowski K.*, *Sychowicz M.*, *Wiśniewski T.*, *Żuławska Cz.*, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania, t. I, Warszawa 2003
- Bloch J.*, *Tomkiewicz J.*, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz, Warszawa 1934
- Błeszyński J.*, w: System Prawa Prywatnego. Prawo autorskie, t. 13, pr. zbior. pod red. *J. Barty*, Warszawa 2003
- Bogustawski W.*, Roszczenie o zapobieżenie szkodzie, NP 1981, Nr 4
- Borucka-Arctowa M.*, *Woleński J.*, Wstęp do prawoznawstwa, Kraków 1995
- Czachórska-Jones B.*, w: System prawa własności intelektualnej, t. III, Prawo wynalazcze, pr. zbior. pod red. *J. Szwai* i *A. Szajkowskiego*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, Z.N. im. Ossolińskich 1990
- Czachórski W.*, Odpowiedzialność kontraktowa i jej stosunek do odpowiedzialności deliktowej według KC, NP 1964, Nr 10
- Czachórski W.*, Zasady i funkcje odpowiedzialności cywilnej według Kodeksu cywilnego – ich ewolucja, w: „Studia z prawa zobowiązań”, pod red. *Z. Radwańskiego*, Warszawa-Poznań 1979
- Czachórski W.*, Zbieg odpowiedzialności cywilnej według Kodeksu zobowiązań, Warszawa 1960
- Czachórski W.*, Zobowiązania. Zarys wykładu, Warszawa 1995
- Czachórski W.*, *Brzozowski A.*, *Saffjan M.*, *Skowrońska-Bocian E.*, Zobowiązania. Zarys wykładu, Warszawa 2003